

In Memoriam
J. Vijverberg, 1880-1965

Het overlijden van Vijverberg roept de herinnering op aan een vrolijke, onbekommerde flierefluiter, die zingend door de duinen van Schouwen trok en genoeg had aan de vogels, het landschap, de zon over de blinkerds van Haamstede en een blauwe lucht boven de Oosterschelde. Ongetwijfeld zal deze blijmoedige man ook wel zorgen en beslommeringen hebben gekend, doch hij liet er nooit wat van merken.

Bij onze rondzwervingen door het groene en witte duin en langs slik en plas of zittend tegen de grazige glooiingen der zeewering met het panorama der Inlagen, praatte hij uren achtereen over de geschiedenis van Schouwen-Duiveland, de vogelrijkdom en -verscheidenheid, de folklore en het volkseigene.

JOHANNES VIJVERBERG
geb. 25 augustus 1880
te Oosterland Z.

overleden 15 april 1965
te Schuddebeurs Z.
Publikatierechten Prov. Zeeuwse Courant

In alles wat Schouwen betrof was Vijverberg geïnteresseerd, hij bezat een uitnemend geheugen voor feiten, oude cultuur, vondsten in het veld en jaartallen. Niettemin ging deze typisch autochtone man, hoofd der dorpsschool van Noordgouwe, de avifauna van zijn geboortegrond het meest ter harte. Met primitieve hulpmiddelen, maar geschraagd door zijn grote toewijding bestudeerde en fotografeerde hij haar schepselen op elk onbezet uur, dat hem ten deel viel.

In feite liet hij de vogels doorgaans zichzelf fotograferen langs electrische weg. Voor een groot deel werden de foto's verkregen met geheel zelf gemaakte camera's, houten kastjes die wel een stootje hebben konden en waar overheen ter camouflage, zonder bezwaar een graszode kon worden gelegd. De vogel moest op de plaats, waarop vooraf was ingesteld, twee koperdraden met elkaar in aanraking brengen door er tegen aan te lopen, waardoor de stroom van een in de camera gemonteerde batterij gesloten werd, die een schijf voor de lens deed werken. De belichtingstijd was met dit principe steeds gelijk; alleen door middel van diafragmeren was verandering in de belichting mogelijk.

Onder de vogelfotografen beleefde Vijverberg zijn vogelsport waarschijnlijk het meest intensief, omdat hij alles zelf maakte; het bouwen van camera's in diverse variaties en het verbouwen en verbeteren ervan hield hem met benijdenswaardig enthousiasme bezig. Hij bleef er jong bij tot op de hoge leeftijd, die hij heeft mogen bereiken.

Aanvankelijk werkte hij bij voorkeur met camera's van groot formaat. Zo had hij enige tijd een 13 x 18 camera in gebruik. De vogel werd daarop eveneens groot afgebeeld. Met het afdrukken van de platen had hij weinig moeilijkheden, want met het zg. zelftintend daglichtpapier van die dagen was het vrij eenvoudig afdrukken te maken. Oud-leerlingen van zijn school vertelden ons, dat tijdens de les dikwijls enige drukraampjes voor de vensters stonden om belicht te worden. De verdere behandeling, het fixeren, kon later thuis gebeuren.

Na 1945 is Vijverberg zich naast de zwart-wit fotografie gaan toeleggen op het maken van kleurendia's. Hij kon weer geheel opnieuw beginnen, want Schouwen bezat nog steeds een grote vogelrijkdom. Ontelbare Kieviten, Scholteksters en andere soorten zullen voor zijn camera's geposeerd hebben. Hij gebruikte geen belichtingsmeter! Toch heeft hij een respectabel aantal goede dia's weten te verzamelen. Van ongeveer honderd vogelsoorten heeft hij foto's gemaakt, waaronder enkele die wel vijftig maal werden vereeuwigd. Wanneer we nu eens willen zien welke bijzonderheden hij voor de lens heeft gehad, buiten de soorten die hij op een tocht naar de Scilly's in 1925 verkreeg, dan begon het reeds in 1912 met de eerste in Nederland gemaakte foto's van de Stormmeeuw. Daarna volgden Kwartel in 1917, Kwartelkoning in 1922, Griel in 1924, Kleine Mantelmeeuw in 1927, Zwartkopmeeuw in 1935, Steltkluut in 1935 en verder Geoorde Fuut, Woudaapje, Grauwe Kiekendief, Zilverplevier, Watersnip, Witgatje, Zwarte Ruiters (zomerkleed!), Groenpootruiter,

Kleine Bosduif, Tortel, Koekoek, Nachtzwaluw, Klappekster, Grauwe Klauwier, Wielewaal, Putter, enz.

Als auteur heeft Vijverberg een klein dozijn boeken op zijn naam staan, populaire, goed-geïllustreerde werkjes, verschenen van 1925—1933, samengevat in een serie „Vogel-Idyllen” en respectievelijk getiteld a. Ranke Wieken, b. Trouwe wachters, c. Van diverse pluimage, d. Van vreemde kusten en e. Blijvers en Trekkers. Ook schreef hij tal van bijdragen op populair natuurhistorisch en ornithologisch gebied in periodieken als Het Zeeuws Tijdschrift (uitg. v.h. Zeeuws Genootschap van Wetenschappen) en De Provinciale Zeeuwse Courant en de Zierikzeese Nieuwsbode.

Vijverberg werd 25 augustus 1880 als zoon van de dorpsmolenaar te Oosterland (Z) geboren en behaalde twintig jaar later de acte van onderwijzer. Rotterdam en Haarlem waren zijn eerste standplaatsen, maar al gauw vinden wij hem als hoofd der o.l. school te Noordgouwe en nadien kwamen er geen veranderingen meer. In augustus 1940 werd hij gepensioneerd en betrok het grote huis Welgelegen te Schuddebeurs, waar hij op zijn oude dag de IJsvogel uit het huiskamerraam kon fotograferen.

Schouwen is nu door de Grevelingendam uit zijn isolément verlost, de verkeersstroom zal er over worden uitgewaaierd. Het zal er veel drukker worden, maar voor ons ingewijden lijkt het er eenzamer, nu een zeer markante, met het eiland vergroeide figuur is heengegaan. Wij zullen hem missen.

F. P. J. Kooymans.

A. B. Wigman.

Wetenschappelijke vergadering op 3 april 1965 te Utrecht

In deze vergadering werden drie 16 mm kleuren- en geluidsfilms vertoond over de natuurreservaten in Zuid-Afrika. Deze films, die welwillend beschikbaar werden gesteld door de Suid-Afrikaanse Toeristekorporasie in Nederland, waren van uitstekende kwaliteit en gaven een goed beeld van natuurreservaten, de bescherming van het wild en de overplaatsing van het wild met de daarbij te overwinnen moeilijkheden. Zij werden kort ingeleid door de verbindingssambtenaar, de heer C. Kreuger.

Voordat deze films werden gedraaid, hield de voorzitter, Dr. W. H. Bierman, die reeds enige malen Afrika bezocht, een voordracht over de vogels van Zuid-Afrika en vertelde over het Ornithologisch Congres dat daar in 1964 werd gehouden en waaraan hij deelnam. Ook werden enige grammofoonplaten gedraaid met vogelgeluiden, verzorgd door de heer W. Stritter.

M. J. Tekke, secretaris.